ეროვნული ბიბლიოთეკა

მწყემსი

მე ვარ მწყემსი კეთილი: მწყემსმან კეთილმან სული თვისი დაჰსდვის ცხოვართათვის. (იოან. 10—11).

ვპოვე ცხოვარი ჩემი წარწყმედული. ესრეთ იყოს სიხარული ცათა შინა, ერთისათვის ცოდვილისა. (ლუკ. 15—4).

მოვედით ჩემდა ყოველნი მაშვრალნი და ტვირთ-მძიმენი და მე განგისვენო თქვენ. (მათ. 11—28).

№ 2 — 1883—1893 — 30 იანვარს.

ფუტკრების დედო ⸗ თავადი ილია გ. ჭავჭავაძე, გაზეთ «ივერიის» რედაქტორ-გამომცემელი.

აგერ ხუთი-ექვსი წელიწადი იქნება, რაც ჩვენ მეფუტკრეობას მივყავით ხელი და, შეძლებისადაგვარად, ვიკვლევთ ფუტკრების ცხოვრებას, მათ მუშაობას და იმ სარგებლობას, რომელსაც ფუტკრები კაცს აძლევენ. კარგად რომ დააკვირდებით ფუტკრების ცხოვრებას, მათ წეს-წყობილებას, მათ ერთიმეორესთან დამოკიდებულებას, მათ გასაოცარ და ერთგულ მუშაობას, ალტაცებაში მოდიხართ, თქვენს განცვიფრებას საზღვარი არა აქვს და უნებლიეთ ამბობთ: ნეტავი როდეს მიაღწევს ხალხის განათლება იმ წერტილამდე, რომ კაცობრიობამაც მიბაძოს ფუტკრებს და მათი წეს-წყობილებისამებრ აწარმოვოს თავისი მოღვაწეობა და ცხოვრება. ჭეშმარიტად იტყვის სოლომონ ბრძენი: «წადი და ნახე, ზარმაცო, ფუტკარი და შეიტყე, თუ როგორი შრომის მოყვარეა ის, ამისათვის არის იგი ყველასაგან შეყვარებული და სანაქებო, თუმცა იგი ღონით სუსტია".

ფუტკრების თავი და ბოლო მათი დედოა. უიმისოდ ფუტკრებს ცხოვრება არ შეუძლიათ. უდედოოთ ფუტკრები იშლებიან, იქსასებიან და ცოტა ხნის შემდეგ სრულიად იმსებიან, მათ სკაში გამხმარი უთაფლო სარაჭების მეტს კაცი ვერ ნახავს.

ფრიად საყურადღებო და სასიამოვნო არის მუშა ფუტკრების ცხოვრების, მოქმედების და თვისებათა გამოკვლევა, მაგრამ არა იმდენად, რამდენათაც დედო ფუტკრისა. დედოს ცხოვრება, მუშაობა და თვისება მომეტებულად გასაოცარია. დედოსაგან იბადება მუშა

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ფუტკარი, იმისაგან იბადება მორიოდი და იმისგანვე იბადება ახალი დედოც. თაფლის მომზადებასა და სარაჯის კეთებაში დედო არავითარ მონაწილეობას არ იღებს, მისი საქმეა მხოლოდ სკაში იყოს, სარაჯზე ისხდეს და მუშა ფუტკრებისაგან მომზადებულ სარაჯებში კვერცხები ჩასდოს ხოლმე. მუშა ფუტკრები ერთ გაწამაწიაში არიან: ისინი კრებენ სანთლის ცვილს სხვა-და-სხვა ყვავილებისაგან, აშენებენ სარაჯს და თესლის ჩასადებ სარაჯის ყუთებს. დედო კი ამ სარაჯებში სდებს კვერცხებს: მუშა ფუტკრების სათესლეში—მუშა ფუტკრის კვერცხს ჩასდებს, მორიოდი—მამალი ფუტკრის სათესლეში—მორიოდი ფუტკრის თესლს და სადედოე ფუტკრის სათესლეში—დედო ფუტკრისას. ეს შეადგენს დედოს მუშაობას. ამის გარდა დედო არაფერს არ აკეთებს. როცა კვერცხებს ჩასდებს სარაჯებში, შემდეგ ერთ ადგილს ზის თავისთვის. არ იფიქროთ, რომ დედომ რამე შრომა გასწიოს მისგან დადებული კვერცხების და ამ კვერცხებისაგან ახლად გამოტეხილ არსებათა სასმელ-საჭმელზე. სრულებითაც არა. კვერცხების მოვლა და მათგან გამოტეხილ არსებათა საზრდოება მხოლოდ მორიოდი და მუშა ფუტკრების საქმეა. დედო არა თუ მათ საზრდოზე არ ზრუნავს, წინ რომ საჭმელი ჰქონდეს, თვითონ არ აიღებს, სანამ მუშა ფუტკარი თავისი ხორთუმით არ მიაწოდებს მას საჭმელს. მაგრამ ყველამ კარგად იცის დედოს დანიშნულება, ყველას კარგად აქვს შეგნებული, რომ უდედოოთ მათი ცხოვრება შეუძლებელია, უიმისოდ ფუტკრებს არც სხვისთვის და არც თავისათვის თაფლის შეკრება არ შეუძლიათ. აუარებელი მტრები, რომელნიც ნიადაგ ჟლეტენ ფუტკრებს მუშაობის დროს, ცოტას ხანში მთლად დაამსებდა მათ ოჯახობას, მაგრამ რამდენ-ც იხოცება, სამი იმდენი ახლად იბადება. ამ ახალი თაობის მშობელია დედო და ამიტომაც ყველა ფუტკრებისაგან იგი შეყვარებული და პატივცემულია. ყველა ფუტკარი მზად არის დედოსთვის თავი დასდვას. ფუტკრები ჩვენსავით უგნურები როდი არიან ამ შემთხვევაში. ფუტკარი არასოდეს არ იტყვის ჩვენსავით: «მე თუ არ ვიქნები, ქვა ქვაზედაც ნუ დარჩენილაო, და ჩემს შემდეგ ყველა წყალს წაუღიაო». არა, ისინი ყოველთვის იმაზედ ზრუნავენ, რომ მათი ოჯახობა არ მოიშალოს, მათი ოჯახობა არ შეირყეს და არ დაიმსოს. სიკვდილის მაგდენად არ ეშინია ფუტკარს. ვინც უნდა იყოს და რაც უნდა იყოს, თუ შეიტყო, რომ მათი ოჯახობის მტერია და მავნებელი, დაეტაკება და თავის პაწაწინა ისარს სტყორცნის. კარგად იცის, რომ იმ ისრის ხმარება და მისი სიკვდილი აუცილებელია, მაგრამ მტერს მაინც არ მოერიდება, ოღონდ თავისი ოჯახობა დაიფაროს მტრისაგან.

ვსთქვათ ფუტკრების ოჯახობა კარგად მოეწყო, ყველაფერი ბლომად აქვსთ და კიდეც ისე გამრავლდნენ, რომ ძველ სკაში შევიწროებულად არიან და ხედვენ, რომ ყველას ერთად ცხოვრება არ შეუძლიათ, მაშინ მოამზადებენ ახალი დედოს კვერცხის ჩასადებათ ადგილს. დედო იმ წამავე ჩასდებს დედოს თესლს. მუშა ფუტკრები ეხლა ამას მიესევიან და უვლიან. როდესაც გაივლის რამდენიმე ხანი იმ სარაჯს, რომელშიაც ახალი დედოს თესლი სდევს, თავს გადუბეჭდავენ. თავის გადაბეჭდვა დედოსი სულ სხვანაირად იციან ფუტკრებმა და მხოლოდ ამით შეიტყობს დედო, რომ იქ სწორედ მეორე დედო უნდა გამოტყდეს. ამის შემდეგ ძველ დედოს განსვენება აღარ აქვს. შფოთავს, ბორგავს, ხშირად მიდის და ხედავს, ახალი დედო ხომ არ ამოდისო, მაგრამ ამ ადგილს ახლად გამოტეხილი მუშა ფუტკრები მიესევიან ბლომათ და ძველ დედოს აღარ აჩვენებენ. ძველი დედო გრძნობს, რომ ახალი თაობა გამრავლდა და ეს ახალი თაობა უთუოდ ახალ დედოს მიეკედლება და ოჯახობა გამეყოფაო. უარესად შფოთავს, კვერცხის დებასაც დროებითად თავს ანებებს. ყოველივეს ღონით ემზადება, რომ ეს ახალი დედო მოკლას და ოჯახობა არ გაიყოს. ამისთვის მას საშიშარი შხამიანი ისარიც მზად აქვს. ამ იარაღს ხმარობს იგი მარტო ახალი დედოს მოსაკლავად. თუ მიუშვეს, კიდეც მოკლავს. რა გაჭირვებაც უნდა მიადგეს დედოს სხვისგან, ის ამ იარაღს არ იხმარს, მაგრამ მეორე ახალი დედოს მოსაკლავად კი ნიადაგ მზად აქვს. ის ამ ისრით არ ზოგავს არა თუ სხვა დედოს, არამედ თავის ნაშობს, მის ოჯახობაში მისგანვე გაჩენილსაც. მომზადდა ნიადაგი, მომზადდა ახალი თაობა, გამოტყდა ახალი დედო, დაიბადა ახალი მეთაური. ძველი დედოს მრისხანებას საზღვარი არა აქვს, იგი ცდილობს, როგორმე მივარდეს და სული ამოაძროს იმ ახალ დედოს. ის არაფრისთვის არ დაზოგავს მას, მაგრამ ახალი ფუტკრები, ახალი თაობა არას გზით არ უშვებს მას ახალს დედოსთან, რადგან კარგად იციან, რომ იმ ორში ერთი და ერთი უთუოდ მოკვდება და

მოკვდება, რასაკვირველია, ახალი დედო, რადგან ძველ დედოს მოხერხება, ღონე და შეძლება მეტი აქვს, ვინემ ახლად გამოტეხილს, თუმცა თესლით და ოჯახობისათვის ახალი დედო უფრო სასარგებლოა ძველზედ. თუმცა ყველა ფუტკარი დიდი პატივისმცემელია დედოსი, თუმცა ყველა მზად არის ემორჩილოს მას და ემსახუროს, მაგრამ ამ შემთხვევაში სრულებით არ ემორჩილებიან ძველ დედოს და საქმე იქნამდის მიდის, რომ ძველი დედო უნდა გაშორდეს თავისი ძველი შვილებით თავის ოჯახობას და თავის სადგომს და სხვა ადგილას იცხოვროს. ასეც ხდება ხოლმე არა თუ ერთჯერ, არამედ რამდენჯერმე.

რამდენად ახირებული და კაცისათვის გაუგებარია ძველი დედოს სიძულვილი ახალი დედოსადმი, იმდენად გონივრული და ჭკუის სასწავლებელია მუშა ფუტკართა მოქმედება და საქციელი. ისინი კარგად გრძნობენ, რომ მარტო ერთად ერთი მათი ოჯახობა არ კმარა ქვეყნისათვის. კარგად იციან, რომ დედო რამდენი სიბერეში შედის, იმდენად ურგებია ფუტკრების ოჯახობისათვის. იმათ კარგად იციან, რომ მათი ცხოვრება და კეთილ-დღეობა მარტო ერთ ოჯახობაზედ, ერთ დედოზედ არ უნდა იყოს დამოკიდებული. ამისათვის იგინი ნიადაგ ცდილობენ ფუტკრების ოჯახობა გამრავლდეს და დედოებიც თავიანთი ყავდესთ. რამდენიც უნდა ეცადოს ძველი დედო ახალი დედოს მოკვლას, მუშა ფუტკრები მას არ მიუშვებენ ახალ დედოსთან. ბოლოს საქმე იმ ზომამდე მიდის, რომ ძველი დედო თავისი ძველი მომხრეებით ცალკე გადის და ახალი თაობა ახალი დედოთი იმათ ადგილს იჭერს და განაგრძობენ თავის ერთგულ მუშაობას თავისა და ქვეყნის სასარგებლოდ.

ხშირად ასეც მოხდება ხოლმე. რამდენიც უნდა ფარონ მუშა ფუტკრებმა ახალი დედო, ძველი დედო მივარდება თავის ნაშობს შვილს, თუმცა მისი გაზრდისათვის მას სრულებით არავითარი ზრუნვა არ გაუწევია და სიცოცხლეს უსპობს. ამის შემდეგ ძველი და ახალი ფუტკრები ირევიან ერთმანეთში და ზარმაცობაც მათში მალე იჩენს ხოლმე თავს. რაც უფრო ხანში შედის დედო, იმდენად იგი უძლურდება, სარაჭები ძველდება, დედო კვერცხებს ველარ სდებს წინანდულად, ნამეტანი ჭამით სუქდება და ეს მისი სიმსუქნე საზარალოა მთელი ოჯახობისთვის. ნაცვლად მუშა ფუტკრებისა იგი ყრის მორიოდი მამალი ფუტკრების თესლს, რომელნიც ფუტკრების ოჯახობისათვის წარმოადგენს მხოლოდ მუქთამჭამლების ბრბოს. ხშირი შემთხვევაა, რომ დედოს ან ერთი ფეხი, ან მეორე უფუჭდება, ან ფრთა უხდება და უვარგისი საზარალო ხდება ფუტკრების ოჯახობისთვის. ამისთანა შემთხვევაში ფუტკრები, თუ დედო ფუტკრის თესლი არის სადმე სკაში, ახალ დედოს იქიდამ გამოტეხენ და შენს ძველ დედოს გარეთ ატუცვინებენ თავს. ერთი სიტყვით ფუტკრების ოჯახობაში ნამეტნავათ დაცულია უნცროს-უმფროსობა, მორჩილობა და პატივის-ცემა, მაგრამ საზოგადო სარგებლობაზედ რომ საქმე მივა, იქ აღარ არის შებრალება და შეწყალება, იქ ყველა მზად არის თავისთავი მსხვერპლად შესწიროს, ოღონდ მათ კეთილდღეობას და მათ ცხოვრებას არა ევნოს რა.

მოხდება ხშირად ასეც. რაიმე შემთხვევით ფუტკრების ოჯახობა სუსტდება, მათ მუშაობას ნაყოფი არ მოაქვს, დედო მორიოდ უსარგებლო ფუტკრებს ამრავლებს. ამ უსარგებლო მორიოდი ფუტკრების შეტყობა ძლიერ ადვილია. ისინი ხმა მაღლად ბზუიან, მაგრამ მათი ბზუილისაგან არავითარი სარგებლობა არ გამოდის. ისინიც გამოდიან სკიდგან მუშა ფუტკრებივით, სხდებიან ხოლმე ყვავილებზე აქა-იქ, მაგრამ ტყუვილია, არც ფეხებით და არც თავის პატარა ჩინჩახვით მათ სკაში არა მიაქვსთ რა. თავის ბზუილით ხშირად მხოლოდ ხელს უშლიან მუშა ფუტკართა, რაისა გამო ყველა ერთგული მუშა ფუტკრები უბედურ დღეს მიაყენებენ მათ. ივნისის თვის დამლევსა, როდესაც თაფლის შოვნა გაძნელდება, ხოლმე ამ მუქთამჭამლების ბრბოს, უსარგებლო ბზუილა ფუტკრებს მთლად გამოყრიან გარეთ სკიდამ და ბოლოს ულებენ. თუ ვინიცობაა დედო მოუკვდათ ფუტკრებს და ახალი დედოს თესლი არა აქვსთ, მაშინ ეს უპატრონო, უთავო ფუტკრები მიატოვებენ თავის სკას და სხვა ფუტკრების ოჯახობას შეუერთდებიან. კარგი გამჭრიახი მეფუტკრეც ისე იქცევა, როდესაც ხედავს, რომ ზოგიერთი ფუტკრების ოჯახობა სუსტია და მარტო ერთს აღარ შეუძლია ცხოვრება და ოჯახობის დაცვა.

ათ წელიწადზე მეტია, რაც ჩვენ თ. ილია ჭავჭავაძის და მისი სკის, მისი ორგანის „ივერიის“ მოქმედებას თვალ-ყურს ვადევნებთ და, უნდა მართალი გითხრათ, ყოველთვის იმისთანა გასაოცარ თვისებათა ვხედავთ მასში, რასაც თქვენ შენიშნავთ ფუტკრების და მათი დედოს ცხოვრებასა და მოქმედებაში. ამაზე შემდეგ ნომერში მოგახსენებთ.

(დასასრული შემდეგ №-ში)

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ფრიად შესანიშნავი არქეოლოგიური დ̃ ისტორიული ნაშთები აღმოაჩინეს.

1890 წელში დეკ. კალისტოვისაგან ჩვენ მივიღეთ ვრცელი სტატია, რომელშიაც ავტორი გვწერდა, რომ მე, ბატ. თ. ჟორდანია და სხვანი გავემგზავრეთ თელავის მაზრისკენ არქეოლოგიურ ნაშთთა აღმოსაჩენად და გამოსაკვლევადო. ამავე სტატიაში მოხსენებული იყო დაწვრილებითი სია მათგან აღმოჩენილი და ფრიად შესანიშნავი ისტორიული ძველი ნაშთებისა. დეკ. კალისტოვი სათითეულოდ მოკლე აღწერას მოგვითხრობდა მათგან აღმოჩენილ ნაშთთა შესახებ. ხოლო ამ ნივთების დაწვრილებით გამოკვლევას და აღწერას იგი გვპირდებოდა შემდეგისათვის. ხსენებული სტატია დიდის თავმოწონებით იყო დაწერილი ავტორისაგან. დეკანოზი კალისტოვი გვწერდა, რომ სხვა-და-სხვა არქეოლოგიურ ნაშთთა პოვნაზე დაგვესწროო არქიმანდრიტი მაკარიო. ჩვენ მაშინვე ეჭვის თვალით შევხედეთ ამ სტატიას, რადგან მის ავტორს ჩვენ ვიცნობდით ისე, როგორც ეხლანდელი დროის ზოგიერთ მოხერხებულ არქეოლოგებს და ოსტატ ისტორიკოსებს. გვიკვირდა, თუ რა ექსკურსია უნდა მოეხდინათ ამ პირთ ორ-სამ დღეში და ან როგორ შესძლეს მათ ამ მცირე ხანში ამოდენა ძველ ნაშთთა აღმოჩენა. ამისათვის ჩვენ მაშინვე წერილი მივსწერეთ აწ უკვე განსვენებულს არქიმანდრიტს მაკარის და ვსთხოვეთ ეცნობებია ჩვენთვის, თუ სად, როგორ და რა ნივთები აღმოაჩინეს ხსენებულ პირთა მისი თანადასწრებით? მ. არქიმანდრიტისაგან ჩვენ მივიღეთ მაშინ შემდეგი წერილი, რომლისაგან მოგვყავს ზოგიერთი ადგილები:

„რისი ექსკურსია, რისი არქეოლოგიური გამოკვლევაო?! გეცოდინებათ, რომ უწმიდესი სინოდისაგან უქაზი მოვიდა აქედამ წარდგენილ მოხსენების შესახებ. უქაზში იწერებოდნენ: «სადაც ეკკლესიების და მონასტრების კრებულთა სურვილი განაცხადონ ადგილობით ეკკლესიებში და მონასტრებში დაცულ არქეოლოგიურ და ისტორიულ ძველ ნაშთთა, გარდა წმიდა ხატებისა, სიონის ტაძართან დაარსებულ მუზეუმში გადატანისა, სიისამებრ გადიტანეთ ეს ნივთები და შეინახეთ ზემოდ ხსენებულ მუზეუმშიო». დეკ. კალისტოვი და მისი ამხანაგები მოვიდნენ ჩემს მონასტერში და, თანახმად უწმიდესი სინოდის უქაზისა, ჩაიბარეს ჩემგან ჩემს მონასტერში უხსოვარის დროიდგან დაცული ძველი ნაშთები და წაიღეს თბილისში მუზეუმში დასაცველად. ვის აქვს ნება, რომ ამ ძველი ნაშთების და გუჯრების შესახებ სთქვას, რომ მე ვიპოვნე და დიდი შრომაც გავსწიე მათ ნახვაზედო. ზოგიერთი ჩვენი არქეოლოგები დადიან ეკკლესიებსა და მონასტრებში, ზოგიდგან მიაქვსთ გუჯრები და ზოგს გადაიწერენ ხოლმე. შემდეგ გამოდგებიან და „ივერია“-ში გაიძახიან: ისეთი გუჯრები ვნახეთ, რომელნიც ჩვენს ისტორიას ნათელს მოფენსო და ჩვენ წინაპართა ყველა თავგადასავალს თვალწინ აგილაპლაპებსთო».

მართლაც და ასეა. «ივერიის» რედაქციამ ჩვენი ძველი გუჯრების მნიშვნელობა და ჩვენ წინაპართა თავგადასავალი იმდენად იცის, რამდენად ჩინური ენა. მისთვის სულ ერთია, როგორც გინდა დასწერე და ის მზად არის თავის გაზეთის ფურცლები დაგითმოს და ყოველივე ნამდვილად მიიღოს. ბ. თ. ჟორდანია სწერს «ივერია»-ში: «მოკლე ცნობანი ქართველთა მონასტრებზე და ხელით აღება ქართველთაგან იერუსალიმის ქალაქისა 1527 წ. თვით დიდებული ივერიის მონასტერიც ამ 20—25 წლის წინად ხელიდგან გამოგვტაცეს, მაგრამ ვინ არის პატრონი და ხმის ამომღები» (იხილე «ივერია» № 14, 1893 წ.). მადლობა ღმერთს, მოვესწარით ხმის ამომღებლებსაც, თუ ამოვიგებთ, სწორედ ეხლა. ბ. ჟორდანიამ ხმა ამოიღო „ივერია“-ში, იმედია ბ. ილია ჭავჭავაძეც დაგვეხმარება და ბარკალაია ხომ უკვე პეტერბურგშია წასული ჩაბარებითი „ლისტის“ მისაღებად. მხოლოდ ერთი ბოქაულია საჭირო, რომ სულთანს სისრულეში მოაყვანინოს განჩინება. მაგრამ ვერ მივმხვდარვართ, თუ ივერიის რომელ დიდებულ მონასტრის შესახებ ბრძანებს ბ. თ. ჟორდანია, რომელიც ამ 20 — 25 წლის წინად ჩვენს ხელში და მფლობელობაში იყო და ეხლა ჩამოგვართვეს? ვსთხოვთ ბ. ჟორდანიას დაგვისახელოს, თუ რომელი ქართველი არქიმანდრიტი განაგებდა ამ ივერიის დიდებულ მონასტერს?

ეროვნული ბიბლიოთეკა

კეთილი მწყემსის გავლენა მთელს მის სამწყსოზედ.

(წერილი რედაქტორთან)

ვინ არ იცის, რომ ხალხის კეთილ-დღეობა დამყარებულია იმ გონებრივ და ზნეობრივ განვითარებაზედ, რომლის შემწეობით კაცი ხერხიანად ებრძვის ბუნებას ჯ ამ ბრძოლაშიდ სრულიად არ ეხება თავის თანამოძმის ინტერესებს, მაგრამ, სამწუხაროდ, ამისთანა განვითარებას ერთობ მოკლებულია ხალხი, როგორც საზოგადოთ, ეგრეთვე ნამეტურ ჩვენში. მიზეზი ამისა, რასაკვირველია, არის ის განცალკევება, რომელიც სუფევს უბრალო ხალხისა და ინტელიგენციის შუა. ვინც კი დაკვირვებია ჩვენი სოფლელების ცხოვრებას, ის უსათუოდ შენიშნავდა, რომ ის სოფელი, რომელსაც ბედმა შემთხვევით არგუნა ერთი ანუ ორი ცოტაოი მაინც განათლებული კაცი, ბევრათ განირჩევა იმ სოფლებიდამ, რომელსაც ეს ბედი არ შეხვედრია.

როგორც მაგალითი ამისთანა გონებრივ განვითარებული კაცის გავლენისა მთელს სოფლის მცხოვრებლებზედ, ჩვენ შეგვიძლია დავასახელოთ ს. წყემის (სენაკის მაზრა) მრევლის მდვდელი. 3 წელიწადია, რაც ფოთის საკათედრო ტაძრიდამ წყემის წმ. ვარვარას ეკლესიაშიდ გარდმოყვანილია მდვ. ა. ჭ—ძე. ამ 3 წლის მოდვაწეობა ამა პატივცემულის ჯ დირსეულის მდვდლისა იმდენათ რთული ჯ ნაყოფიერია თავის სამრევლოსათვის, რომ არ შეგვიძლია ორიოდე სიტყვა არ ვსთქვათ ამ საგანზედ.

სავსე კეთილის გრძნობით ჯ გამსჭვალული ხალხისადმი სამსახურის სურვილით, მ. ა., რაკი დამკვიდრდა ახალ სამრევლოშიდ, იმ წამსვე შეიქნა ხალხისათვის საუკეთესო მოძმედ ჯ, რასაკვირველია, მალე მოიპოვეჭა მისი სიყვარულიც. როგორც მოძღვარი, ის არა სჯერდება თავისი აუცილებელ მოვალეობის ასრულებას, რომელსაც შეადგენს თავის დროზედ წირვა-ლოცვა ჯ სხვა წმ. საიდუმლოების აღსრულება. ის დაუახლოვდა ხალხს ჯ ნიადაგ მისი საუკეთესო მრჩეველია ყოველ-ნაირ გაჭირვებაშიდ. ეწვევა თუ არა რაიმე უბედურება რომელსამე ოჯახს სამრევლოშიდ, მ. ა. იმ წამსვე მიეშურება იქ ჯ თავის გონიერი ჯ გრძნობით სავსე სიტყვით ამხნევებს მთელს ოჯახობას ჯ ამ სულიერ გამხნევებასთან, როდესაც საჭიროება მოითხოვს, არ აკლებს, შეძლებისა გვარად, არც ნივთიერ დახმარებას.

ჩვენ, სამწუხაროდ, არ შეგვიძლია ჩამოვთვალოთ თითეულად ის კეთილ-მოქმედება, რომელიც უსათუოდ მიუძღვის მ. ა—ს თავის სამრევლოსადმი, ამისათვის საჭიროთ ვრაცხთ იმის მრავალ კეთილ-მოქმედებიდამ აღვნიშნოთ მხოლოდ უმთავრესი ჯ იმისთანა, რომელსაც აქვს საზოგადოებრივი ხასიათი. გარდა იმისა, რომ შრომით ჯ შემწეობით ამა დირსეულ მდვდლისა დამშვენებულია თვით წმ. ვარვარის ეკლესია, რომელიც აქამდისინ ერთობ ცუდს მოგომარეობაში იყო, მისივე მოთაობით ჯ მოქმედებით ს. წყემსში გაკეთდა მრავალი გზა. სადაც აქამდისინ ავდრიანობის დროს კაცს ვერც კი შეეძლო გავლა ჯ პირუტყვებიც ეგრე უწყალოდ იხრჩობოდენ ტბა-ტალახებში, ეხლა მ. არ—ის შემწეობით ჯ შრომით მშვენიერი გზა-ტკეცილია გამართული ჯ რაც უნდა ავდარი იყოს, მგზავრი თავისუფლად დადის. ეს გარემოება მით უფრო სასიამოვნოა ჯ მოსახსენებელი, რომ, ზოგ ჩვენს ადმინისტრატორებს ბევრათ არ აწუხებს ჩვენი სოფლების უგზობა. ეს არის მიზეზი კიდევაც, რომ მახლობელი სოფლელები შენატრიან ს. წყემის მდგომარეობას, სადაც არის, ხალხის სიტყვით, იმისთანა «თავიანი კაცი», რომელიც ბრძანდება მ. არსენი.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

როგორც მოეხსენებათ მკითხველებს, სამეგრელოს საზოგადოება ამ ჟამად ძრიელ აამფოთა ჩვენი უმეცარი მეცნიერების ბოროტ გამორკვევამ შესახებ მეგრულის ლიტერატურისა. საზოგადოებას ცოტა არ შეშინებია თვით სარწმუნოების შებღალვისაც. ამისთანა მდგომარეობაში, რასაკვირველია, ჩვენი სამრევლო სკოლები შეიქნენ ხალხისათვის იმ საფრათ, სადაც კაცი ეგრე სისწრაფით იფარავს თავს მავნებელ ქარიშხალისაგან. როგორც წიწკი ქორის დანახვაზედ ქათმის წიწილები მიეშურებიან დედისაკენ და იმის ფრთებ ქვეშ ეძებენ შველას, ეგრეთვე ამ ჟამად ჩვენი ბავშვები რაღაც, ინსტიქტიურად, თითქოს მოსჩვენებოდეთ რაღაცა ქორის მსგავსი, მიეშურებიან სამრევლო სკოლებისაკენ.

ამისთარა მდგომარეობაშიდ, რასაკვირველია, ჩვენში სამრევლო სკოლებს დიდი მნიშვნელობა ექნებათ. ეს მნიშვნელობა კარგად აქვს შეგნებული მამა ა—ნს, რომელსაც დიდი შრომა და ნივთიერი დახმარება მიუძღვის წყემში სამრევლო სკოლის დაარსებისათვის. მ. არ—მა თავის ხარჯით ააშენა ამ სკოლისათვის სადგომი, რომელიც დაუჯდა 300 მანეთამდის. სკოლას აქვს მოშენებული პატარა ბაღი, სადაც შაგირდები თავის დროზედ დიდის წადილით მუშაობენ. მამა არ—ნის ზედამხედველობით და მოღვაწეობით ეს ბაღი ზაფხულში ძრიელ სასიამოვნო სანახავია. გასრულ მარიამობისთვეში ამ სკოლას ეწვია მისი ყოვლად უსამღვდელოესობა გურია-სამეგრელოს ეპისკოპოსი გრიგორი და დიდათ კმაყოფილი დარჩა ამ სკოლის ბავშვების ბეჯითი და მარჯვე პასუხით.

ძრიელ სასურველია, რომ მ. არ—ის მაგალითი არ დარჩეს უყურადღებოდ მის მოძმეთაგან და მათაც მიბაძონ მის საქებ საქციელს.

№

ქუთაისის საკვირაო სკოლა.

წარსულს წელში ზოგიერთმა ჩვენმა ახალგაზრდა განათლებულმა ქალებმა განიზრახეს საკვირაო სკოლის დაარსება ქ. ქუთაისში. ამ აზრს ყველანი დიდის სიამოვნებით მიეგებნენ და სიხარულითაც ელოდენ ამ ფრიად სასარგებლო საქმის განხორციელებას. მართლაც ეს კეთილი აზრი მალე განხორციელდა. ამ კეთილი საქმის მოთავეობა იკისრეს მარიამ ოტიას ასულმა ვარდასანიძემ, ვერა ილარიონის ასულმა ჯაფარიძემ და მარიამ კონსტანტინეს ასულმა იოსელიანმა, რომელთაც სწავლა დამთავრებული აქვსთ ქუთაისის დედათა სასწავლებელში.

ზემოდ აღნიშნულმა პირებმა საკვირაო სკოლის გახსნის ნებართვა გამოითხოვეს ადგილობითი მთავრობისაგან და სკოლა გახსნეს ქუთაისის სამოქალაქო სკოლის შენობაში. სკოლის გახსნისათანავე იმდენი მსურველნი აღმოჩნდნენ ამ სკოლაში შესვლისა, რომ ხსენებულ შენობაში ყველა მსურველთა მოთავსება შეუძლებელი შეიქნა. ამის გამო ამ სკოლის დამაარსებელნი მიიქცნენ ქალაქის თვითმმართველობასთან და სთხოვეს დაეთმოთ მათთვის თავის შენობაში რამდენიმე ოთახი. ქალაქის მოურავმა დიდის სიამოვნებით დაუთმო მთხოვნელთ ამ ფრიად კეთილი საქმისათვის ორი დიდი ოთახი კვირა დღეებში.

ამ სამ პატივცემულ ქალთა საქებურმა და სასარგებლო მოღვაწეობამ სხვაებშიაც აღძრა სურვილი, რომ ამ კეთილ საქმეში მათთაც მონაწილეობა მიიღონ. მართლაც მხურვალე მონაწილეობა მიიღეს ამ საქმეში შემდეგ პირთა: ელენე ბ. ასულმა ხელთუფლიშვილმა, ოლღა ლ. ქორქაშვილმა, მარიამ ო. კაუხჩოვმა; ყველა ამ მანდილოსანთ სწავლა აქვსთ დამთავრებული ქუთაისის დედათა სასწავლებელში; ქეთევან გ. ჩიქოვანმა, რომელსაც სწავლა აქვს დამთავრებული თბილისის ეპარქიალურ დედათა სასწავლებელში, ივანე გ. რატიევმა, რომელსაც სწავლა აქვს დამთავრებული პეტერბურგის უნივერსიტეტში

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ისტორიულ-ფილოლოგიურ ფაკულტეტზედ, თომა ა. მთავრიშვილმა, რომელსაც სწავლა აქვს დამთავრებული სამოსწავლო ინსტიტუტში, ირაკლი მ. მიქაძემ, რომელსაც სწავლა აქვს დამთავრებული თბილისის სასულიერო სემინარიაში, ოლიმპიადა ლ. ქორქაშვილმა, მელანია ლ. მეძმარიაშვილმა, მარიამ ი. ბაჯიოღლიმ. ეკატერინა მ. ტურკიამ. ყველა ამ მანდილოსნებს სწავლა აქვსთ დამთავრებული ქუთაისის საქალებო სასწავლებელში.

ზემო აღნიშნულ პირთა მეცადინეობით სკოლისათვის მოპოვებულია უსაჭიროესი სასწავლო ნივთები და კლასის აეეჯეულობა. სკოლა ორი განყოფილებისაგან შესდგება. პირველ განყოფილებაში სწავლობენ ვაჟები, ხოლო მეორეში ქალები. პირველი განყოფილება მოთავსებულია ქალაქის სამმართველოს შენობაში, ხოლო მეორე—სამოქალაქო სასწავლებლის შენობაში.

სკოლა იმყოფება იმერეთის ეპარქიალური სამოსწავლო რჩევის უწყებასა და ყოვლად სამღვდელო გაბრიელის ზედამხედველობის ქვეშ. წარსულს 1892 წელში, დეკემბრის 22 ამ სკოლაში ბრძანდებოდა ყოვლად სამღვდელო გაბრიელი. მათმა მეუფებამ ორივე განყოფილებაში გამოსცადა მოსწავლენი და ძლიერ კმაყოფილი დარჩა მოსწავლეთა ცოდნით.

ყოველს მნახველზე სკოლა სასიამოვნო შთაბეჭდილებას ახდენს. ერთის მხრით თქვენ ხედავთ განათლების მწყურვალთ, წერა-კითხვის უცოდინარს პირთ, რომელნიც დიდის მოწიწებით ყურს უგდებენ და ითვისებენ, რასაც მათ მასწავლებელნი ასწავლიან და უხსნიან, ხოლო მეორეს მხრით განათლებულ პირთ, რომელნიც უსასყიდლოდ დიდის ბეჯითობით ასწავლიან განათლების მწყურვალე პირთ წერა-კითხვას და აწოდებენ მათ სულიერ საზრდოს. ყოველივე ეს სასიხარულო მოვლენაა ჩვენს ეხლანდელს ნახევროობით მიძინებულს ცხოვრებაში; ეს მოვლენა აშკარად გვიმტკიცებს, რომ ჩვენმა ხალხმა შესაძლებელად გამოიღვიძა და სურს საქმეს მოჰკიდოს ხელი.

სწორედ სასიხარულოა და მასთან საქები ამ კეთილი საქმის მოთავე პირთა მოღვაწეობა. კეირა დღეს, თუ კაი ტაროსია, მთელი ქუთაისის მკვიდრი გამოდის «ბულვარში» სასეირნოდ და ნაშუადღევის ორ-სამ საათამდის ერთგულად სტკეპნის ბაღს. ამავე დროს რამოდენიმე ახალგაზრდა კაცი და ქალი თავს ანებება ბაღში სეირნს და მიდის თავის მოვალეობის აღსასრულებლად, რომელიც თავის ნებით იკისრა და ცდილობს გაუნათლებელ ხალხში მოფინოს სწავლის სხივი და ბულვარში უსაქმოდ სიარულს დალაყბობას ამჯობინებს, რომ წერა-კითხვა ასწავლოს მათ, რომელთაც ბედმა არ არგუნა სასწავლებელში შესვლა.

დიახ, სწორედ სანაქებო მოვლენაა! სასწავლო ოთახი ვრცელია, მოსწავლენი გაყოფილნი არიან რამდენიმე წყობად: ერთ ჯგუფში სხვედან ებრაელთა ბავშვები და დიდებიც, რომელნიც სწავლობენ რუსულს და ქართულს წერა კითხვას, რაც მათთვის ფრიად გამოსადეგია ვაჭრობის საქმეში; მეორე წყებაში სხვედან ქართველი ყმაწვილები, უმეტესად ვაჭართაგანნი, რომელნიც დიდის ბეჯითობით სწავლობენ რუსულ წერა-კითხვას და ანგარიშს; მესამე ჯგუფში პატარა და დიდ ქალებს ასწავლიან სალმრთო ისტორიას.

სკოლაში ყოველივე სასწავლო ნივთს უსასყიდლოდ ურიგებენ მოსწავლეთ მეცადინეობის დროს, ხოლო ზოგიერთს სახლებშიდაც ატანენ სახელმძღვანელო წიგნებს.

გულით და სულით ვისურვებთ ამ სკოლისათვის წარმატებას. ღმერთმა ინებოს, რომ ამ სკოლის შემწეობით გავრცელებულიყოს უსაჭიროესი პირველდაწყებითი სწავლა და წერა-კითხვა ჩვენი ქალაქის გაუნათლებელ პირთა შორის. უფალმა აკურთხოს ამ სასარგებლო და ფრიად მოსაწონი საქმის მოთავე პირთა მოღვაწეობა.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ფუფუნება.

(გაგრძელება *)

ძველათაც ყოფილან და დღესაც არიან ისეთი სწავლულები, რომელნიც ეკუთნიან არც თუ რიგოვრულ სკოლას, მოთხოვნილებათა აღვირ-ასხმას რომ ქადაგებს, არც თუ ნებიერობის სკოლას, რომელიც ფუფუნებას რაცხს პიროვნობისათვის საამურ და ქვეყნის წინსვლისათვის წამქეზებელ საგნად. ესრეთი, ჩატეხილ ხიდზე მდგარი, სწავლულები ფიქრობენ, ეითომც იყოს ფუფუნება პატიოსნური, ნებართოული და საქებარი და იყოს ფუფუნება ბოროტხმარებული, უზნეური და გასაკიცხი. სრულიადაც შესაწყნარებელი არაა ამისთანა განსხვავება და რიგორიზმის მოძღვრება საამართლიანია. განა შეიძლება ბიზიერება იყოს უმანკო, პატიოსნური და ბიზიერება მანკიერი? ამიტომაც ფუფუნების უარყოფა და განკიცხვა, წარმოთქმული ერთპირათ და მჭევრმეტყველობით ძველის ფილოსოფოსებისგან და წმიდა მამათაგან (იხილე სხვათა შორის, ბასილ დიდის ქადაგება ამ სათაურითვე «ფუფუნება») სრულიად მტკიცდება ახალთ ახალის მეცნიერულ გამოკვლევით. იმათ, თუმცა საპოლიტიკო იკონომია არ იცოდნენ, მაგრამ განბრნობილნი იყვენ სხვათ მოყვარობის გრძნობებით და სიმართლის აღლოთი გამსჭვალულნი, ე. ი. სახარებისაებრ, სიყვარულის და ძმობის გრძნობით. ყოველივე ის, რაც ნამდვილათ ფუფუნება კი არის, არ შეიძლება, უზნეური არ იყოს, უმართლო. აი, რას ამბობს ერთი ახალი შესანიშნავი პოლიტიკ-ეკონომი: «ის პირნი, რომელნიც დიდის განძით და ხელთ უფლების მეოხებით, ავრცელებენ ფუფუნების გემოვნებას, არიან ხალხის ბედნიერობის დამაბრკოლებელნი, მომაკვდინებელ ცოდვის ჩამდენნი“.

ფუფუნებას შეადგენსო, ჩვენ ვთქვით, ხმარება გადანამეტ შრომად ღირებულ საგნისა გამოგონებულის საჭიროების დასაკურვებელათ. რაკი რომ შრომა ასე მიუცილებელია უპირველესთ საჭიროებათა დასაკმაყოფილებელ საგნების საწარმოოთ (მიუცილებელია იმიტომ, რომ ჯერ კიდევ აურაცხელი ადამიანები ცხოვრობენ აუტანელ სიგლეხაკეში) განა ამ დროს სამართლიანი იქნება კაპიტალის და მუშა ხელების მოცდენა საფუფუნო საგნების საწარმოოთ. უამბათობა საუმჯობესო იქნებოდა თვითონ ჩვენთვინაც, ჩვენის პირადი ხასიათისათვის. მიუხედავად ამისა, აი, კიდევ რას ამბობს ერთი პოლიტიკ-ეკონომი: «ბრილიანტები მე ყოველთვის მეჩვენებოდა სულელურ და უსარგებლო ნივთად, თუმცა ქალებს ისინი მიაჩნიათ საუკეთესო სამკაულად. მაგრამ, რაკი რამდენიმე ათიათასი, მაღაროებში ბრილიანტის მძებნელი ბუშა და მოწაზნაგე ამით გვარიან ლუკმას შოობს, განაღა შეიძლება ამ საქმეს ბრიყეული და უსარგებლო ეუწოდოთ?.»

ძალიან ჭკუა მოკლეა ამისთანა შეხედულობა. განესაჯოთ. შეიძლება ნივთი ღირდეს უშველებელ ფულად და იმავ დროს, არა თუ ძალიან უსარგებლო იყოს, თან ძალიან მავნებელიც. ჩინელები ყიდულობენ ინგლისელებისგან 500 მილიონ მანათის თრიაქს წელიწადში. ეს ხომ უსარგებლობე ბევრათ მეტია: ეს არის გესლი კაცის სხეულისთვის და ჩინეთია ამპერატორი ბრძანულათ მოიქცეოდა, რომ ყველა ამ გამბანგველის ნაწარმოებით სავსეს ყუთებს ზღვაში გადააყრეინებდეს მოტანისათანავე. ვინც ამტკიცებს, ეითომც სიმდიდრე შრომაში მდგომარეობდეს, იგი აღიარებს სიზიფობას, ე. ი. შრომის მიზნად მხოლოდ შრომას, შრომას შრომისათვის ერთის უნეირო ანდაზისაებრ: «ცუდათ ჯდომას ცუდათ შრომა სჯობია», ეთქოთ, ავაზაკობა. მართლაც არიან მაღაროებში და სახელოსნოებში მომუშაკენი ათასობით, რომელნიც კაი ხელფასს იღებენ. მაგრამ ის ბრილიანტებიც რომ იმ ზემოთქმულ თრიაქთან ზღვის ფსკერში გადაეყარათ, უმჯობესი იქნებოდა. ბრილიანტებს, რომელთაც ეს ამდენი მუშა არ აწყდება, სხვა დანიშნულება არა აქვსთ რა, თუ არ აღძერა ცუდმედიდობისა მათში, ვინც იმათი მეპატრონე და მუშტარია და შურისა მათში, ვისაც მათდამი ხელი ვერ მიუწვდებათ. რამდენით უფრო ემჯობინებოდა, რომ იმოდენა მომუშაკეთა ჯან-ღონე მოხმარებოდა წარმოებას მიწათმოქმედობისას, საცელ-სახურავისას მათთვის, ვინც ამაებზე დანატრულნი არიან. ფუფუნების საწინააღმდეგო კანონების გამოცემა საჭირო არაა, მაგრამ სიამოვნებით საჭერეტია ის ქვეყანა, სადაც, როგორც ნორვეგიაში, ანუ შეეცარიის მთის კანტონებში, თუმცა ბრილიანტებს არავინ ყიდულობს,

*) იხ. «მწყემსი» № 22, 1892 წ.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

მაინც ყველას აქვს საშუალება ცულსავსებით გაუძღვეს თავისს საჭიროებას.

ამ საკელეარი საგნის არსებითი მეხლი, ხშირათ უყურაღღებოდ გაწეებული, მდგომარეობს შემდეგში: ყოველი საფუფუნო საგანი დიდ შრომად ჯდება, და იმას ალარ დაგიდეენ, რომ ამ შრომის მოხმარება შეძლებოდა უფრო გონიერულად. ნუ თუ მოიპოვება საქმე ისეთი კაცი, რომელმაც თავისის სიცოცხლის ხანი წელწადი მოანდომოს არარაში გამოსაღეგრ ნათამაშოს გაკეთებას **თავისთვის.** ეს უგუნურობა ეფერება ალებ-მიცემობის ნიღბით **და** იმ გარეგმოებით, რომ, ვინც ძვირფას ნივთებს ატარებს, იგი თვითონ როდი აკეთებს მათ. არამედ სხვებს აკეთებინებს, სხვისგან იძენს. მაგრამ, თუ განვიხილავთ კაცობრობას, როგორც ერთ მთელ ოჯახს, ერთ პიროვან კაცს, რომელიც ეალდებულია თავისი შრომით თავი ირჩინოს, მაშინ ცხადათ გამოჩნდება თუ, რა სირეგვნეა ძვირფასის ღროს შელეეა ბრილიანტების საჭირნაგებლათ, როცა რომ აუარება მოძმეები დაფლეთილნი და გატიალებულნი დადიან. რომლისამე ქვეყნის მკვიდრთ, ეთქოთ, ამდენი და ამდენი საათი აქვსთ გადადებული მუშაობისათვის: **ახლა,** თუ **იმათ** ამ საათების ნახეეარი რაღაც მიქარეებს მოანდომეს, მაშინ მიუკილებლათ ის მკვიდრნი საზოგადოთ აუტანელ გაჭირეებაში არიან.

ერთმა ჩინეთის იმპერატორმა თქვა თურმე: «თუ ერთი ჩემთ მოყმეთაგანი არ მუშაობს სადმე ჩემ საბრძანებელში, მაშინ უთუოდ ეინმე შიმშილით ან სიცივით იტანჯებაო“. ამოთხრა ორმოსი მხოლოდ იმისთვის, რომ იგი ისევ მიწით ამოავსო; მოქარგეა—მოოქვა პერანგის გულისპირისა ძვირფას თეღებით,—არც ერთი ეს ნამდვილი შრომა არ არი, იმიტომ რომ მაწარმოებელი არაა, უნაყოფოა.

ამტკიცებენ ფუფუნების მომხრე ფილოსოფოსები, ეითომ ფუფუნებას ყოველთვის არ მოსდეეს ბოროტათ ხმარება, შემცდარობა სწორეთ აქაშია. ფუფუნება და ბოროტათხმარება ცნება-ზიარი სიტყვები (სინონიმები) არიან ერთმანერთისა. თვით სიტყვაში «ფუფუნება» გამოსჭვირს, განკიცხვის, ფუქსავატობის ნაკეთი. იგი ადამიანს რყენის, ანებივრებს, აქარწყლებს მასში მამაკობას, მხნეობას და აღვიძებს მხოლოდ ამპარტავნების და ამაოების მოყვარულობას. ფუფუნებაეე ჰკლავს თავდაბლობის ძალს, სიწყნარეს, ურომლოთ ეერა საზოგადოება ეერ ისულდგმულებს; იგიეე აუძლურებს წაქეზებას კეთილისადმი და შებრძოლებას ბოროტებასთან. ფუფუნების მომდეეარი ცხოვრობს მხოლოდ პირადის სიამოვნებისათვის; საზოგადო საქმე მას ფეხებზე ჰკიდია და ეიწყენს, რომ ადამიანი პირველ ყოვლისა საზოგადოებითი არსებაა. ისტორიკები და ზნეთ-მოძღვარნი ერთხმათ ამტკიცებენ, რომ თაყვანება განცხრომისა და გაწმინდიკებულ ცხოვრებისადმი ამხობს საზოგადოებას მით, რომ აქვედაეებს, ადაბლებს ხასიათებს. ჩვენს დროჟამში უფრო, ვიდრე წინა დროებში, უქმი და ბედოლათური საკუთრება ღაღადებს სხვების შეურაცხმყოფელ უდონოებად. ღღეს გაუგებარია უფლება უვალდებულოთ. ამიტომაც ფუფუნება ზნეობრივათ სახელს უტეხს საკუთრებას, რომელიც იხარჯება მიქარვებსა და ცუდ საქმეებზე.

ყოველივე ეს ითქმის უფრო ქალაქურის ცხოვრების შესახებ. სოფლათ ასეთი უდონო მოვლინება იშვიათია. ქალაქებია ბუდე ფუფუნების და გარყვნილობისა! აქ არის, რომ ხელოვნურათ, ძალდაძალ აღიძრაეენ ხოლმე მოთხოვნილებათა ათას რამ გამაბღეზველი საშუალობით. აქ არის შემოგროვილი ყველა სიამოვნენი, რომელნიც ნაცვლათ იმისა, რომ სურვილს მოულოდნონ, თავათ გამოიწვეეენ, აჩენენ მას. ქალაქებში იბადება წამხედურობითი გაჯიბრება, თვალღებითი ქიშპობა ცუდმედიდობაში, გამომეჩვენებლობაში და სხვა ბიწიერებაში. უსარგებლო ხელოვნებანი მრავლდებიან შესამცირებლათ და დასაკარაეათ სასარგებლო ხელოვნებათა. ეს საფუფუნო ხელოვნებანი, ეს ნამეტნაობა, რაიცა ემსახურება მხოლოდ ზოგიერთებს, ჩაგრაეს და სულს უხუთავს ყველასთვის საჭიროთა, სულის აღმაფრენ ხელოვნებათა. ყოველს ფეხის გადადგმაზე გულისხმიერ კაცს ჰზარაეს გულთ ასამღვრეეი დაპირისპირება გადაჭარბებულს განცხრომილებასა და უმწეერეალესს სიღარიბეს შორის, ძალებისა და სიშიმღილის სურათი ათანიაეებული სიმდიდრის დიდრაჯობასთან.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ქვეყანა.

მან დაიქადოს სულით ქველობა,
ვინც რომ სიმართლის მუდამ მცველია,
ვინც ესარჩლება ღარიბს და საწყალს
და მათ მჩაგვრელთა გულით მტერია.

—

ვისიც გულს მედგრად, აშფოთ-აღელვებს
ქვრივ, ობოლ, მწირთა მწარე ცრეკლია,
და მათ ნუგეშის მისაწოდებლად
სიტყვით თუ საქმით მუდამ მცდელია.

—

ვინც სცდილობს ანგარს, ძალ-მომრეობას
აღმოუკვეთოს სრულად ძირ ია,
ის არის ხალხის მაშველი კაცი
და ჭეშმარიტად დიდი გმირია.

—

ვინ აღიარებს ისეთს კაცს ქველად,
ვინც თავის მოძმის სიხლის მღვრელია?
ვინც თავის დედა სამშობლო ქვეყნის
ხარისხს თუ ვერცხლში გამყიდველია...

ქაიხოსრო გელოვანი.

ქრისტეს ხატის წინ.

წუთის ცხოვრებით ადშფოთებული,
კაცთა ცთომათა მე შემხედვარე,
ვივლტვი სოფლიდან ზარ-დაცემული,
მუხლებზე შენ წინ ვარ აქ მდგომარე!

—

შეგთხოვ, უფალო, გვეშველ მოწყალე,—
მოგვეც ჩვენ, კაცთა ძალი ნებისა;
ნიჭი ავკარგის ცნობის მოგვმადლე
და სიყვარული ერთმანეთისა!

—

ადგვიხვენ თვალნი, გვიჩვენე ნათლად
ცოდვანი მძიმე, ცდომილებანი...
ბოროტის გზიდან გვეყავ მფარველად,
ჭეშმარიტების გვასწავე გზანი!

—

კეთილი გული, ლბობიერება
მოგვეცი კაცთა, სათნო გვეყავი:
მით აღვასრულოთ ის დიდი მცნება—
რომ სხვაც გვიყვარდეს, ვით თავის-თავი!!

—

გონება, გული დაბნელებულნი,
ღმერთო იესო, შენ განგვინათლე: —
ანდერძად შენგან დატოვებული
გვასრულებინე მარად სიმართლე!..

დ. ბ.

ახალი ამბები და შენიშვნები.

13 იანვარს სიონის საკრებულო ტაძარში ღამისთევითი ლოცვა შეასრულა მისმა მაღალ-ყოვლად უსამღვდელოესობამ, საქართველოს ექსარხოსმა მთავარ-ეპისკოპოსმა ვლადიმირმა. 14 იანვარს, ნინოობას, მათმა მეუფებამ სწირა თბილისის წმ. ნინას დედათა სასწავლებლის ეკკლესიაში, სადაც ამ დღეს იყო წლიური აქტი, რომელზედაც მრავალი წარჩინებული პირი დაესწრო. სიონის ტაძარში ამავე დღეს სწირა ყოველად სამღვდელო ბესარიონმა, ალავერდის ეპისკოპოსმა საკრებულო ტაძრის სამღვდელოების

ეროვნული ბიბლიოთეკა

თანამწირველობით. წირვაზე იღუმენმა მამა ლეონიდმა წარმოსთქვა გრძნობით სავსე სიტყვა, რომელიც ამავე №-ში იბეჭდება.

***

26 იანვარს ქუთაისის სასულიერო სასწავლებელში წლიური აქტი იყო წმ. მეფის დაეით აღმაშენებლის სახელობაზედ დაარსებული ძმობისა ლარიბ მოსწავლეთათვის. მესამე გაკვეთილის გათავების შემდეგ სასწავლებელნი და მოსწავლენი ხსენებული სასწავლებლისა შეიკრიბნენ სასწავლებლის ეკკლესიაში, სადაც გადახდილ იქმნა პარაკლისი. პარაკლისის შემდეგ ყველანი შეიკრიბნენ სასწავლებლის ერთ დიდ ოთახში. აქტზე დაესწრო მისი ყოველად უსამღვდელოესობა იმერეთის ეპისკოპოსი გაბრიელი და რამოდენიმე მღვდელ მოსამსახურენი. სასწავლებლის ზედამხედველმა წაიკითხა ანგარიში ძმობისა. ანგარიშის წაკითხვის შემდეგ მოსწავლეებმა იგალობეს რამდენიმე საგალობელნი. შემდეგ ორმა მოწაფემ წაიკითხა ლექსები რუსულს და ქართულს ენაზე. აქტის გათავესისას იგალობეს «ღმერთო, დაიფარე მეფე».

***

მღვდლის ელადიმერ აბრამიშვილისაგან ჩვენ მიეიღეთ შემდეგი წერილი:

«მ. რედაქტორო! უმორჩილესად გთხოვთ თქვენი ჟურნალის «მწყემსი»-ს საშუალებით მადლობა გამოუცხადოთ იმ პირთ, რომელთაც საჩქარის ორკლასიანი სამრევლო სკოლის სასარგებლოდ შემოსწირეს შემდეგი შემოწირულებანი:

ზაქარია კოსტიევმა 4 მან. და 66 კაპ., ლუკა ი. კობერიძემ 5 მ., გ. ცერცვაძემ 3 მ., იოაკიმ მოდებაძემ 1 მ., გ. წერეთელმა 1 მ., ლევან სამყურაშვილმა 5 მ., კონსტ. მასხარაშვილმა 5 მ., თომა გაგნიძემ 1 მ., სპირიდონ გველესიანმა 5 მ., დარისპან გაჩეჩილაძემ 10 მ., ს. სამყურაშვილმა 5 მ., ფილიპე სამყურაშვილმა 2 მ., ზაქარია ტინტილოზოვმა 4 მ., ბესილა სამყურაშვილმა 11 მ., მაქსიმე გაფრინდაშვილმა 1 მ., თ. კონსტანტინე აბაშიძემ 5 მ., თ. შამშე წერეთელმა 3 მ., აზ. ფარნაოზ ქაეთარაძემ 3 მ., აზ. მელიტომ ჩარკეიანმა 1 მ., ევგენი იაკობაშვილმა 50 კ.

***

უწმიდეს სინოდს განათლების და შინაგან საქმეთა სამინისტროებთან შეთანხმებით დაუდგენია, რომ მომეტებული ყურადღება ექნეს მიქცეული წერა-კითხვის სასწავლო სკოლების გამრავლებას მთელს რუსეთის სახელმწიფოში. უკვე დადგენილია, რომ თითოეულს მაზრაში დაარსდეს ორი ანუ მეტი ორ-კლასიანი საეკლესიო-სამრევლო სკოლები, სადაც უნდა მომზადდნენ წერა-კითხვის სკოლებისათვის მასწავლებელნი. ამ ორ-კლასიან საეკკლესიო-სამრევლო სკოლებში მოსწავლეთ უნდა შეასწავლონ აგრეთვე სოფლის მეურნეობა. იმ სოფლებში, რომლებიც დაშორებულნი არიან ეკკლესიებიდგან, უნდა გაკეთდეს სახლები წერა-კითხვის სკოლებისათვის თანახმად იმ გეგმისა და ხარჯთაღრიცხვისა, რომელიც უნდა შედგენილ იქმნეს ადგილობით ეპარქიალურ რჩევისა და ერობის სამმართველოებისაგან. ამ სკოლების შესანახავად უნდა გადადებულ იქმნეს ყოველ წლობით ერობის საშუალებათაგან 25—100 მანეთამდე ადგილობით საშუალებათა და მოთხოვნილებათა მიხედვით. აღნიშნულს სკოლებს ყოველიეე სახელმძღვანელო და სასწავლო წიგნები უნდა დაურიგდეს უწ. სინოდთან არსებულ სამოსწავლო რჩევისაგან, რომელიც უკვე შესდგომია გამოსცეს ხსენებული სკოლებისათვის საჭირო წიგნები, რაც შეიძლება იაფ ფასიანი. ეს დადგენილობა უწმიდესი სინოდის ობერ-პროკურორს უკვე გაუგზავნია ყველა გუბერნატორებისათვის, რათა მათ ეს დადგენილობა გადასცენ განსახილველად ერობის საგუბერნიო და სამაზრო კრებათა და სამოქალაქო მმართველობათ.

***

«კვალ»-ში ეკითხულობთ: «ბ. თოფურიას განუზრახავს თავის საავადმყოფოში სამკითხველოს გამართვა. იმედია ყველა თანაგრძნობით მიიღებს ასეთ განზრახვას და ხელს გაუმართავს წიგნების შეწირვით».

ეროვნული ბიბლიოთეკა

იმერეთის ეპარქიის თერჯოლის სამრევლოს დიაკვანს შტატს გარეშე მოოფს მღვდელს მიხეილ ეუმბერიძეს ქუთაისის ხაზინიდგან დანიშნა 130 მან. 1892 წლის 9 ოქტომბრიდგან.

იმერეთის ეპარქიის ბოსლევის სამრევლოს ეკლ. შტატს გარეშე მოოფს მღვდელს ლევან კაპანაძეს ქუთ. ხაზინიდგან დანიშნა 130 მ. 1891 წ. 25 ნოემბრიდგან.

იმერეთის ეპარქიის ჯიგოუბანის სამრევლოს ეკლ. შტატს გარეშე მოოფს მღვდელს მოთე კალაძეს ქუთაისის საშაზრო ხაზინიდგან დანიშნა 130 მ. 1892 წ. 27 მარტიდგან.

იმერეთის ეპარქიის მაროწმინდის სამრევლო ეკლ. შტატს გარეშე მოოფს მღვდელს გრიგოლ დეკანოზიანს ქუთაისის საშაზრო ხაზინიდგან დანიშნა 130 მ. 1892 წლის 23 მარტიდგან.

იმერეთის ეპარქიის ღვიარის სამრევლო ეკ. შტატს გარეშე მოოფს მღვდელს სიმონ კერესელიძეს ქუთაისის საშაზრო ხაზინიდგან დანიშნა 130 მ. 1892 წლის 19 აპრილიდგან.

გურია-სამეგრელოს ეპარქიის უფლის-კარის წმიდის გიორგის ეკ. შტატს გარეშე მოოფს მღვდელს ეგნატე როგავას სენაკის საშაზრო ხაზინიდგან დანიშნა 130 მ. 1887 წ. 24 ივნისიდგან.

გურია-სამეგრელოს ეპარქიის ფოკის ეოკლად წმ. ღვთის-მშობლის სამრევლო ეკლესიის შტატს გარეშე მოოფს მღვდელს დავით ნარსესელიანს ფოთის საშაზრო ხაზინიდგან დანიშნა 130 მან. 1890 წლის 30 აპრილიდგან.

გურია-სამეგრელოს ეპარქიის გულუბეკოთის წმიდის გიორგის ეკ. შტატს გარეშე მოოფს მღვდელს ო

ეროვნული ბიბლიოთეკა

სწავლა კეთილ-მნეობისა და სარწმუნოებაზედ.

სიტყვა,

თქმული ნინოობა დღეს, სიონის ტაძარში იღუმენის ლეონიდის მიერ.

„ნინას ხსენება სიხარულისა ღირს არს“.

„ცხოველის სიხარულით და სულმრთელ სიამოვნებით შეკრებილ დღეს გულო ყოველ შეგნებულ ქართველსა; დღეს ყოველი გონიერი ქართველი ქებამადლობს თავის სულხოსნობით და სიბუთად სადღესასწაულო სიხარულისა, წმ. სიამოვნებისა და ლხინისა აქვს ხსენება ღირსისა დედისა ნინო ქართველთა-განმანათლებელისა, ხსენება იმისი, რომელმა „დასდგა ქართველ ერს გვირგვინი ქრისტეს მიერი ზოგადო“, რომელის ღოცვითა და ვედრებით «ირმაზ დაეცა ნოდებით და ზადენისნი გაიმ-გალითოურთ მეხდატვალ იქმნეს».

«დაწესდა ქრისტიანობა საქართველოში, ნათელ-იღო ქართველმა ერმა და მოიშვინა ნათელი ქრისტესი სიბნელეში მყოფს ერს წმ. ნინომ, რომელის ხსენებასაც ვფოფთ დღეს დიდსასწაულებრივის სასიხარულოთ; მაინამეს საქართველოს დეკანებრივი ძალი, რომელმაც განაგითარა, განამტკიცა და აუფეკა ბარბარული ენა; გაუწმინდა, აღამაღლა, გაალაშა და გაალითა ქართველებს სულიერი ცხოვრება, ზნეობა, ეროვნებაც და საზოგადო შეხედულობა ქვეყნიერობაზედ; დაერდომილი და ნაწილ-ნაწილად დაეოფილი ერი აღაზრდინა, შეაერთა და გაუხადა სახელოვანი, მძლავრ სამეფოდ; შემოსრა მის ბარშემა ათასეული მაზედ მძლავრნი და მაბარნი მტერნი და სხვ. ამის გამო ყველ შეგნებულ ქართველთათვის, ჩვეშმარიტად «ნინოს ხსენება სიხარულისა ღირს არს».

«ნინომ მოგვანაწა მართლმადიდებლობა, რომელსაც დიდი ძალა და მნიშვნელობა ჭეონდა ჩვენის ეროვნებ ბედ-იღბალზე მთელ მის ისტორიულ სიცოცხლის განმავლობაში. საქართველოს ერის სამოქალაქო ისტორიის განუყოფელი, შეთვისებული და შეერთებული ამისავე ეკლესიისა, სარწმუნოებისა და სათნოების ისტორიასთან. მართლ-მადიდებელ სარწმუნოებას უმოქმედია, უმხნეველია და გაუმაგრებია ქართველები, როგორც განსაცდელსა და გაჭირვების ყამს, ისე შვებისა და შედეგთის დროს. ყოველი ნაბიჯი ჩვენის ხალხისა ძველად ადიბეჭდებ-ოდა დრმა, ბეღითადის და შეუფეველის სამშობლო ეკლესიის და სარწმუნოების საყვარულით. ყოველთვერზე ბარველი და ყველაზე მაღალი ქართველ ხალხისათვის იყო სარწმუნოება. სარწმუნოების და ეკლესიის დაცვა-დასაბრკა იყო ბარველი საკანი გარეშე მტრებთან განუწყვეტელის ბრძოლისა. ყოველ შემთხვევაში ქართველი ერი შედამ მზადა ყოფილა განეწირა თავი უფლისა ჩვენისა იესო ქრისტესთვის, ყოველად წმ. დედის-მშობლისა და მთლად ქრისტიანობის გულისათვის. წმ. სარწმუნოებისთვის თავი დასდეს და ეწამენენ ყოველ წოდების წარმომადგენელნი:—მეფენი და თავადნი, აზნაურნი, სამღვდელოანი, მოგაზრენი და გლეხნი სარწმუნოების საყვარულით და სასოებით გაბედულად გადეფხვმო ქართველებს განუკლი უფსრულები, გასულან დიდრონ და საშიშ მდანაბრებს, ასულან მაღალ და მიუვალ მთის წვერს, აუღიათ და აუოხრეიათ უძველესნი სამაგრენი, მრავალჯერ მოუთმენიათ შამშალი, წყურვილი, სიცივე და კადარჩენიათ თავიანთი სამშობლო ეკლესია და სულიერი მამული დადეუბეს. ეროთის სიტუეთ, სარწმუნოება იყო სული ქართველ ერის სიცოცხლისა. უსარწმუნოოდ ქართველს თავისი თავი ქართველად არ მიაჩნდა. ამ სარწმუნოებამ, რომელიც ქვეგეთხედი იყო ხალხის ცხოვრებისა, აღზარდა და დაჭბადა ხალხში ერთსულოვნობა, თანხმობა და სიყვარული, ხოლო ყველაფერმა ამან დაკარგნილი და უძლური ერი გადაქცია დიდ და მძლავრ სამეფოდ. ჭეშმარიტად ძველ ქართველს სიბუთი ჭქონდა ეთქვა და ამბობდა კიდეც: «ესე არს ძლევა, რომელითა სძლევეს სოფელსა, სარწმუნოება ჩვენი» (იოან. 1, 5—5). ადმოსავლეთიდამ მოგვიტანა სარწმუნოება წმ. ნინომ; ადმოსავლეთიდამ მოგვიტანა სარწმუნოება წმ. ნინომ;

ეროვნული ბიბლიოთეკა

საკლეთიდამეკ გადმოგვიდეს წმ. მამებმა სამშობლო, გასაგებ ენაზე სალმრთო და საეკლესიო წიგნები. ამის გამო, რასაკვირველია, განვითარდა, გამოიჩეკა, განმტკიცდა, წარმატებაში შეკიდა და ხელოვნურად შემუშავდა ქართული ენა, ხოლო ენასთან ერთად განმტკიცდა და განიჩრა ერთგულები თვით-ცნობა, ამაღლდა სული ქართველობისა და ეს, მხოლოდ ეს გარემოებაა უმთავრესი მიზეზი ამისი. რომ ჩვენმა მამა-პაპამ მოიშორა თავიდან ოთხეკვარი მტერი, აიტანა აუტანელი გაჭირვება, შეგვინახა და დაგვიტოვა მშვენიერი ტაძრები, შეგვინახა და გადმოგვეტ ტკბილი სამშობლო ენა, შეგვინახა და გადმოგვეტ სამშობლო მიწა-წყალი.

რასაკვირველია, ჩვენთვის საყვარელი და სათაყვანო ის, რომელმაც მოგვანიჭა ამგვარი ბედნიერება, სათაყვანო ის ღვთაებრივი ძალა,—სარწმუნოება,—რომელმაც დაგვბადა, აღორძინა და გაამძლავრა ქართველი ერი; საყვარელნი არიან ის წიგნნი და ენა, რომლებშიაც და რომლითაც განმარტებულია სარწმუნოებრივი სწავლა-მოძღვრება, საყვარელნი და მარად სახსოვარნი არიან ისინი, რომლებმაც განაგრძეს შრომა წმ. ნინოსი და არ დაზოგეს თავიანთი თავი სამსხვერპლოდ სარწმუნოებისა, მამულისა და ეროვნებისა. მერე ვეიყვარს განმანათლებელი ჩვენი, დიდი დედა ნინო? გამტკიცებთ ამ საყვარელს იმის შრომა-ცხოვრების დაწერილებით ცოდნით? გაქვს უველას ოჯახში იმისი წმინდა სტატი ჩვენდა და ჩვენ შეიძლოთ საგულისხმიერად, ან ვსწავლობთ იმ წიგნებს, რომლებშიაც უმეტ-ნაკლებად არის აღწერილი წმიდა ნინოს მიერ მოტანილი ქადაგება, მოიპოვებიან იგანი ჩვენ ოჯახებში, გიხსენებთ დიდსულოთ ჩვენ მამა-პაპის ლაკოწყლს სამშობლო ეკლესიისათვის, ვუდვიძებთ და ვუნერგავთ ჩვენ შვილებს ცუდში მამა-პაპურ მხურვალე და მტკიცე სიყვარულს ეკლესიისა, ენისა და მამულისა? გადაწყვეტილი და ცულ-ხმელი პასუხი ამისი მოგვინდეა თვით მსმენელთათვის. ხოლო შეეთუ სულეკლისთვერი ესეები დავიწყებული გვაქვს, ანუ შეეთუ ცულ-ერიდან ვიმეოფებით ოფველ ზემოხსენებულის შესახებ, ვუწყოდეთ, რომ ჩვენ დავსდგომეართ ბადშენების, უბედურობის და უკეღმრთობის ეკლს; ვუწყოდეთ, რომ ურა-ვეიყვეა ჩვენის განმანათლებლის შრომა და ტრეკლი, ჩვენი მამა-პაპის დანთხეული წმ. სისხლი, მაია წმ. და ეუტეხელი ანდრია, რის გამოც, რა კითხვა უნდა, ბაცვეიკით პასუხის ეკეაში წინაშე ღვთისა, სამშობლო ეკეკლესიის დამთეუნებელისა და ოოგეკლთა ქართველთა წმიდათა, რასაკვანც სამშობლოდ ეკეხსნას ჩვენტ და მთელი ჩვენი ბამომაკლლობაც უოვლმა იესო ქრისტემ, ვეადრებითა და მეოხებითა წმ. დედისა ჩვენისა ნინოსითა. ვისურვებთ წრფელის ეულით, რომ ოოგელ ქართველს დიდსა და პატარას, კაცსა და ქალს შეეგნოს და პირნათლად აღესრულებინოს თავისი ზნეობრივი მოკალეობა წინაშე სამშობლო ეკეკლესიისა, რათა უველა ერთველს სასიხარულოდ და სანუგეშოდ მაინდეს ხსენება მოდგეულთა სწორისა ნინოსი. ამინ!“ «იეკრა».

საეკლეო კითხვების განმარტება.

რა რიგზედ უნდა იდგნენ ღვთის-მსახურების დროს მლოდლები, როცა რამდენიმე მათგანი ერთად ასრულებენ ღვთის-მსახურებას?

ღვთის-მსახურების დროს მღვდელმა უსათუოდ პირველი ადგილი უნდა დაუთმოს დეკანოზს, შემდეგ უნდა დადგეს გამოლოკვის მქონე მღვდელი, მის შემდეგ სკეუფიის მქონე, ხოლო ბედნიერის არა მქონეს ადგილი უნდა დაუთმოს ბედნიერი დაკლოდებულ მღვდელს. ამ იერარქიულ პირობითა გაბდა არის კიდეკ მსახურებითი პირობანი, რომელთა ძალით ბალდაჩინი მღვდელი პირველ ადგილს უთმობს მხოლოდ დეკანოზს, ხოლო დანარჩენ შემთხვევაში პირველი ადგილი მას უჭერია, თუ გინდ სხვა უფრო დამსახურებული მღვდლები იეკენენ, კანონიდან მღვდლები კადდებულნი არიან პატივით ეპეროზოდნენ ბალდიზანებს (დარიგ. ბალდ. 61).

ეროვნული ბიბლიოთეკა

აგრეთვე პირველ ადგილ იქნერენ მოძღვართ-მოძღვარნი, რომელნი სულიერნი მამანი, ამოარჩეულნი თვითონ მღვდლებისაგან. ამასებს გარდა ჩვენს ეგზარქოსობაში ძველი დროიდანვე შემოღებულია შემდეგი წესი: სასულიერო აგდემაში სწავლა დამთავრებული მღვდელი პირველ ადგილს იქნერს ღვთის-მსახურების დროს სემინარიაში სწავლა დამთავრებულ მღვდელზე; აგრეთვე პირველ ადგილს იქნერს აგდემაში კურს დამთავრებული დეკანოზი. სემინარიაში კურს დამთავრებულ დეკანოზზე, კიდევ რომ ეს დეკანოზები და მღვდლები დაჯილდოებულნი იქმნენ ბედნიერით, სუფთაით, კამილავკით, ფერდის ჯვრით და სხ. ხოლო პირველნი არ. ადგილობითი ეპეტროსიის წინამძღვარს, სემინარიაში კურს დამთავრებულს, რომელიც დიდი ხნის ნამსახურობისა მღვდელობაში და დაჯილდოებულიცა ფერდის ჯვრით, ეკუთვნის უშინაარსობა აგდემაში კურს დამთავრებულ ახალგაზრდა მღვდელთან, რომელსაც აქვს კანდიდატობის ჯვარი («სამ. უწყ.» 1888, 6). რიგი ადგილობითი ეპეტროსიის წინამძღვარი, სემინარიაში სწავლა დამთავრებული და მასზედ უფრო ახალგაზრდა მღვდელი, სემინარიაში კურს დამთავრებულნი, ასრულებენ ღვთის მსახურებას, მათში უშინაარსობა ეკუთვნის ადგილობითი ეპეტროსიის წინამძღვარს. ამ შემთხვევაში უშინაარსობა დამოკიდებულია, არა სწავლის განთლებაზე, არამედ მღვდელ-მოსამსახურეთა მსახურებით მდგომარეობაზედ («სამ. მოსარ.» 1880 წ. 21). თუ ერთად ორნამოსამსახურენი უკელანი ერთიანარი სამსახურის და განთლების მქონენი ყოფილნენ, მაშინ უშინაარსობა ეკუთვნის მათში მას, რომელიც ადრე ნაგულისხმია, ანუ რომელსაც ადრე მიეცემა დეკანოზობა, კამილავკა და სხ. აქვე უნდა ადენიშნოთ ისიც, რომ სულიერნი მწყემსნი უნდა ერიდებოდნენ ღვთის საგულისხიერების წინაშე ადგილების შესახებ ცილობას, რომ მაცხოვრის მტრებისაებრ პირველი არ იქნეს უკანასკნელი, ხოლო უკანასკნელი პირველ; მით უმეტეს რომ ეს უშინაარსობა არავითარ უშინაარსობას არ ანიშნებს მწყემსს და არც მისი უშეფონლობა აშფოთებს მას (სახარ. მათეოსი მღვდელთა-თვის» 1885, 36).

განცხადებანი.

სახელმძღვანელოები და სხვა წიგნები, დაწერილნი იაკობ გოგებაშვილის მიერ.

დედა-ენა. ანუ ანბანი და პირველი საკითხავი წიგნი, საერო და სამრევლო სკოლებში სახმარებელი, მეცხრე შევსებული გამოცემა, დაბეჭდილი წერა-კითხვის საზოგადოების მიერ. ამ გამოცემაში ჩართულია თავში სახატავი სურათები და ბოლოში საწერი დედანი, ასე, რომ ამ წიგნის მხმარებელთ აღარ მოუნდებათ სყიდვა არც სახატაებისა და არც დედნისა. ფასი ისევ ექვსი შაურია, ყდით ოარი აბაზი. ეს წიგნი მოწონებულია და ქართულის ენის სახელმძღვანელოდ დანიშნული განათლების სამინისტროს მიერ და უფმიდესის სინოდისაგან... ვინც ერთად იყიდის ოც და ათს ან მეტს ცალსა წიგნი დაეთმობა ხუთ შაურათ, ყდით 33 კაპ.

ბუნების კარი, ანუ საკითხავი წიგნი, უმცროსს კლასებში სახმარებელი, მეშვიდე გამოცემა, შემკული, სურათებით და საქართველოს ქარტით. დაბეჭდილია წერა-კითხვის საზოგადოების მიერ. ფასი ყდით ოთხ-აბაზ უზალთუნი (90 კაპ.). უყდოთ ეს გამოცემა არ ისყიდება. ვინც ერთად იყიდის ათს ცალსა, წიგნი დაეთმობა ოთხ აბაზად, ვინც ოცსა—თუთხმეტ შაურად და ვინც ოც-და-ათსა—თოთხმეტ შაურად. ეს წიგნიც მოწონებულია სამინისტროსაგან, როგორც „ძველიერი სახელმძღვანელო ქართულის ენისა“ და აგრეთვე უფმიდესი სინოდისაგან.

კოკორი, ანუ ანბანი და პირველი საკითხავი წიგნი, სახლობაძი სახმარებელი, გამოცემა მეშვიდე, ფასი ოარი შაური; ნარდათ 8 კაპეიკი.

კონა საყმაწვილო მოთხრობათა ბუნების მეცნიერებიდან, მესამე გამოცემა, სურათებიანი, ფასი ათი შაური, ვინც ნაღდს ფულზედ იყიდის ათს ცალსა, ცხრა შაურად მიეცემა წიგნი, ვინც ოცსა, ორ აბაზათ. წიგნი მოწონებულია როგორც სამინისტროსაგან, ისე სინოდისაგან.

ხოგელი, ანუ რჩეულთა ლექსთა კრება მოზრდილ ყრმათათვის, მეორე გამოცემა, ფასი ექვსი შაური. მოწონებულია სამინისტროსა და სინოდისაგან.

კუნწულა, ანუ საყმაწვილო მოთხრობანი, ფასი ორი აბაზი. მოწონებულია როგორც სამინისტროსაგან, ისე სინოდისაგან.

ისევნანამ რა ჰქმნა? მოთხრობა მოზრდილი ყმაწვილებისათვის, ფასი ორი შაური.

ხაფის მიზეზი? საყმაწვილო მოთხრობა, ფასი ერთი შაური.

ასკინების ოქი, საყმაწვილო მოთხრობა მეფე ერეკლეს სურათით და ქარტით, ფასი ორი შაური.

მირითადი უკულმართობა, პუბლიცისტური წერილი ედუკაციის მნიშვნელობის შესახებ კერძო ადამიანის და მთელის ერის ცხოვრებასა და წარმატებაში, ფასი ერთი აბაზი...

ეროვნული ბიბლიოთეკა

მიიღება ხელის-მოწერა 1893 წლისათვის ორ კვირეულ გამოცემათა ქართულს

„მწყემსზე“

და

რუსულ «ПАСТЫРЬ»-ზედ

მიზანი და დანიშნულება გაზეთისა: 1) შეატყობინოს სამღვდელო და საერო წოდებას ყველა განკარგულება და მოქმედება უმაღლესთა სასულიერო და საერო მართებლობათა, კონსისტორიათა და მღვდელ-მთავართა; 2) გაავრცელოს ქართველ სასულიერო წოდებაში და ხალხში სალიტერატურო სწავლა და ცოდნა საეკკლესიო და საზოგადოებრივი ცხოვრების კითხვათა შესახებ; 3) გაავრცელოს საქართველოს სამღვდელო და საერო წოდებაში სწავლა და მეცნიერება ქრისტიანობრივი კეთილ ზნეობისა და სარწმუნოებისა და 4) აუხსნას და განუმარტოს სამღვდელო და საეკკლესიო მოსამსახურე პირთა ზოგიერთი საეჭვო კითხვები, რომელთა ცოდნა მიუცილებელ საჭიროებას შეადგენს მათთვის მტკიცედ მათი მოვალეობის აღსრულებისათვის.

მიზანი და დანიშნულება რუსული გამოცემისა, ზემოხსენებულის პროგრამმის აღსრულების გარდა არის—1) შეატყობინოს რუსეთის სასულიერო და საერო წოდებას შინაარსი შესანიშნავ და საინტერესო «მწყემს»-ში დაბეჭდილ სტატიებისა; 2) გააცნოს რუსეთის სასულიერო და საერო წოდებას საქართველო, ეს დაშორებული კუთხე რუსეთის იმპერიისა და საქართველოს სასულიერო და საერო წოდება ქართული გამოცემის საშუალებით გააცნოს რუსეთის სასულიერო მწერლობას და ხალხის ცხოვრებას.

ფ ა ს ი ჟ უ რ ნ ა ლ ი ს ა:

12 თვით	«მ წ ყ ე მ ს ი»	5 მ.	6 თვით	«მ წ ყ ე მ ს ი»	3 მ.
— ,,	ორივე გამოცემა	6 »	— ,,	ორივე გამოცემა	4 »
— ,,	რუსული ,,	3 მ.	— ,,	რუსული ,,	2 მ.

სოფლის მასწავლებელთ «მ წ ყ ე მ ს ი» დაეთმობათ მთელის წლით სამ მ ა ნ ე თ ა დ.

რედაქციას აქვს კანტორები: **ქუთაისში** ხანანაშვილების სახლებში და **ყვირილაში** რედაქტორის საკუთარს სახლებში.

გაზეთზე ხელის-მოწერა შეიძლება როგორც **ყვირილაში**, აგრეთვე **ქუთაისშიაც**.

გარეშე მცხოვრებთა ჟურნალის დაბარება შეუძლიათ ამ ადრესით: **Въ Квирилы, въ редакцію журналовъ „МЦКЕМСИ“ и «ПАСТЫРЬ».**

მიიღება ხელის-მოწერა 1893 წლისათვის ორ თვიურ საყმაწვილო სურათებიან ჟურნალ

„ჯეჯილზე“

წელიწადში გამოვა სულ 6 წიგნი, და თითო წიგნში იქნება ოთხიდამ-ხუთამდე ნაბეჭდი თაბახი, ანუ 64—80-დე გვერდი დიდის ფორმატისა.

«ჯეჯილში» დაიბეჭდება: მოთხრობანი, ლექსები, ზღაპრები, მოგზაურობის და შესანიშნავ-კაცთ-ცხოვრების აღწერა, პოემები, მოკლე ამბები, სამეცნიერო წერილები, საბავშო სათამაშონი და სავარჯიშონი, სამათემატიკო ამოცანები, იგავები, ანდაზები, გამოცანები, ნარევი, რებუსები და სიმღერები ნოტებით.

ჟურნალში მონაწილეობის მიღება აღგვითქვეს ყველა ჩვენმა საუკეთესო მწერლებმა.

ჟურნალი «ჯეჯილი» თბილისში დატარებით ეღირება—3 მანეთი, თბილის გარეშე გაგზავნით 4 მან.

ცალკე ნომრის ფასი იქნება 60 კაპ.

ხელის მოწერა შეიძლება მხოლოდ წლით და ნახევარი წლით.

ნ ა ხ ა ტ ე ბ ი ა ნ ი ა ხ ა ლ ი ჟ უ რ ნ ა ლ ი

„კვალი“

(დამატება «ჯეჯილისა»)

გამოვა 1893 წლიდგან ყოველ კვირაში ერთხელ ერთიდგან სამ თაბახამდის.

ხელის მოწერა მიიღება ტფილისში არწრუნისეულ ქარვასლის სახალხო სამკითხველოში. ქალაქს გარეშე ხელის მომწერთა შეუძლიანთ მიიქცენ «ჯეჯილის» რედაქციაში ამ ჟურნალის დასაბარებლათ.

წლიურად ეღირება გაუგზავნელად 7 მანეთი; ხოლო გაგზავნით 8 მან.

ვინც «ჯეჯილსა» და «კვალს» ერთად დაიბარებს, იმათთვის წლიურად ეღირება გაუგზავნელად 10 მან., ხოლო გაგზავნით 12 მან.

რედაქტორი-გამომცემელი ან. თ. წერეთლისა.

შინაარსი: ფუტკრების დედო და თ. ილია გ. ჭავჭავაძე, გაზეთ „ივერიის“ რედაქტორ-გამომცემელი.—ფრიად შესანიშნავი არქეოლოგიური და ისტორიული ნაშთები აღმოაჩინეს.—კეთილი მწყემსის გავლენა მთელს მის სამწყსოზედ.—ქუთაისის საკვირაო სკოლა.—ფუფუნება.—ქველი.—ქრისტეს ხატის წინ (ლექსი).—ახალი ამბები და შენიშვნები.—სიტყვა, თქმული ნინოობა დღეს, სიონის ტაძარში იღუმენის ლეონიდის მიერ.—საეჭვო კითხვის განმარტება.—განცხადებანი.

რედაქტორი და გამომცემელი დეკ. დ. ღამბაშიძე. *Доз. цензурою. Кутаисъ, 30 Января 1893 г.*
Типографія редакціи (П. Д. Гамбашидзе) Въ Кутаисѣ, помѣщ. въ д. бр. Ханановыхъ на Нѣмецкой ул.